

СТАНОВИЩЕ

**от доц. д-р Иван Василев Тричков, Пловдивски университет
„Паисий Хилендарски“**

На дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: област на висше образование 3.СОЦИАЛНИ,СТОПАНСКИ И ПРАВНИ НАУКИ

професионално направление 3.4. СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ

докторска програма СОЦИАЛНИ ПОЛИТИКИ И СОЦИАЛНА РАБОТА

Автор: МАРИЯ ХРИСТОВА СИРАКОВА

Тема: Социална работа и благополучие при семейства на деца с увреждания

Научен ръководител: проф. д-р НЕЛИ БОЯДЖИЕВА

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД-21-1448 от 12.07.2024г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен(а) за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: **Социална работа и благополучие при семейства на деца с увреждания** за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3.СОЦИАЛНИ, СТОПАНСКИ И ПРАВНИ НАУКИ, професионално направление 3.4. СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ, докторска програма СОЦИАЛНИ ПОЛИТИКИ И СОЦИАЛНА РАБОТА.

Автор на дисертационния труд е **МАРИЯ ХРИСТОВА СИРАКОВА** – докторантка в задочна форма на обучение към катедра „Социални дейности“, с научен ръководител **проф. д-р НЕЛИ БОЯДЖИЕВА**

Представеният от **МАРИЯ ХРИСТОВА СИРАКОВА** комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ

2. Актуалност на тематиката

Съвременните социални политики поставят нови изисквания към социалните работници. Приобщаващата среда налага прилагането на подходи и стратегии, които целят достигане на по-високи нива на благополучие на семейства на деца с увреждания. Увреждането на детето има значително негативно въздействие върху цялото семейство, което често е изправено пред редица предизвикателства. Децата с увреждания имат специални нужди и изискват специализирана подкрепа и грижи, които те получават в звената за социална подкрепа. Семействата на деца с увреждания се нуждаят от пълноценна подкрепа от различни специалисти (логопеди, психолози, учители, лекари, социални работници и др.), които се грижат за раз-

витието и благосъстоянието на децата и техните семейства. През последните години системата за предоставяне на социални услуги се развива през реформа с тенденция в положителна посока. От тази гледна точка от изключителна важност се явява проследяването на аспектите на социална работа, степента на благополучие и професионалната подкрепа към семейството на дете с увреждане. Както е известно децата с увреждания изискват специална грижа и внимание, което е източник на допълнително напрежение и стрес за родителите, затова е от съществено значение се явява проследяването на позитивните ефекти от специализираната подкрепа върху всички негови членове. В този смисъл темата на настоящия дисертационен труд е с подчертана актуалност за научната и практическата сфера.

3. Познаване на проблема

Прави впечатление, че докторантката познава много по-добре тази част от базисната проблематика, която е свързана със социалната работа, в сравнение със частите на дисертацията, отнасящи се до благополучието и класификацията на децата с увреждания.

4. Методика на изследването

Може да се каже, че избраните от докторантката методики на изследване позволяват да се постигне целта и да се получат адекватни отговори на задачите, поставени в дисертационния труд. Използвана е авторска анкетна карта (въпросник за пилотно изследване), въпросник за същинското проучване, въпросник /дълбочинно интервю с родители на деца с увреждания/, въпросник /специалистите работещи в социални услуги/.

Области на проучване според докторантката са :

1. Нагласите на родителите да продължат „кабинетната“ работа т.е започната работа от специалистите в социалните звена /психолог, логопед, специален педагог, рехабилитатор/ у дома с децата си.
2. Готовността родителите да участват в индивидуални консултации за подобряване на емоционалното състояние и такива за доразвиване на родителския капацитет, както и в групи за родители.
3. Разбирането на специалистите относно мотивирането и включването на родителите в процеса на работата с ключова роля в определянето на индивидуалните цели и нужди на детето, както и в намирането на подходящи решения за тяхното постигане.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд е с обем от 217 стр. Състои се от , увод, четири глави, изводи и обобщения, препоръки, заключение, приноси, библиография и приложения. В текста се съдържат 28 фигури и 11 таблици. В библиографията са включени общо 78 източника, от които 36 на кирилица, 26 на латиница и 16 електронни източника.

В *първа глава* докторантката логично и последователно извежда теоретичните аспекти на изследваната проблематика.

Във *втора глава* акцентът попада върху методологията и дизайнът на изследването. Следва да бъде отбелязано, че целта, обектът, предметът, задачите, хипотезите и контингентът на изследването са формулирани коректно.

Статистическият анализ и анализът от емпиричното проучване, и интервюта са поместени в *трета глава*. Данните са интерпретирани количествено и качествено. Илюстрирани са посредством таблици и диаграми, което улеснява тяхното възприемане. Пълният текст на анкетните карти и адаптираните уроци е предоставен в приложенията на дисертационния труд.

В *четвърта глава* са изведени *обобщени резултати и изводи*. Изведени са изводи, свързани с литературния анализ, направени са изводи, свързани с пилотното проучване, със същинското емпирично проучване, изводи от интервюто с родители и изводи от интервюто със специалистите работещи във социалните звена, както са на лице и няколко извода под формата на обобщения. Направени са и 5 препоръки за практиката.

Изведените приноси от докторантката са следните:

1. Направено е актуално проучване на потребностите на семейството с дете с увреждане съобразно очертаването на възможностите на адекватна социална подкрепа, с което се обогатява базата за разработване на по-ефективни програми и политики за подпомагане на тези семейства.
2. На основата на научни изследванията в тази област се описват и анализират факторите, които влияят върху благополучието на децата с увреждания и техните семейства. Това позволява да се идентифицират рискови и защитни фактори за успешното справяне на семействата с трудностите при отглеждане и възпитание на детето с увреждане.
3. Проучването обогатява научните теории за взаимовръзката между благополучието на семействата и качеството на живот на децата с увреждания.
4. Очертаният модел на семейно-ориентиран подход в социалната работа потвърждава адекватността на политиките за подпомагане на децата с увреждане и техните семейства с фокус върху цялостния им благополучен развой за пълноценно функциониране.
5. Емпиричните данни показват, че социалната работа със семейства с дете с увреждане има потенциала да подобри качеството на живот и да допринесе за субективното благополучие в семейната система.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Публикациите на докторантката са общо четири, в научни сборници и електронни периодични издания. Всички публикации са по темата на дисертацията, като едната е под печат. Представената за рецензиране научна разработка според мен е плод на самостоятелната

работа на докторантката, разбира се под ръководството на научния ръководител - проф. Нели Бояджиева. Може да се каже, че донякъде проличава личната ангажираност на докторантката по темата на дисертационния труд. По отношение на препоръки и забележки бих отбелязал следното: класификацията на уврежданията не е коректно изведена и не е прецизирана. В дисертационния труд се забелязва не коректно класифициране на уврежданията, което не кореспондира нито с българските нормативни документи, (ЗПУО и наредба за ПО), нито с МКБ и DSM (двете световно признати класификационни системи на разстройствата). С оглед на нормативната уредба и с цел избягване на стигмата и етикерането много по-добре би било ако за обозначаването на тези деца се използва терминът СОП, а не увреждания. С оглед на това, че един от акцентите на дисертационния труд е благополучието, може би трябваше много по-обстойно и задълбочено да бъде анализирана тази част от проблематиката. На лице е несъответствие и некоректно цитиране. Някои от посочените литературни източници в раздел използвана литература липсват в текста на самата дисертация. Добре би било ако изводите бяха много по-събрани, прецизирани и обединени до няколко по-основни. Прави впечатление, че приносите не са групирани в теоретико-научен аспект и практико-приложен аспект.

7. Автореферат

Авторефератът отразява структурата и съдържанието на дисертационния труд и основните резултати от изследването.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Въпреки направените забележки е важно да бъде отбелязано, че дисертационният труд има своята стойност и авторитетност. За това приемам така представения дисертационен труд от докторантката. Препоръката ми е в един бъдещ момент на база дисертационния труд да бъде разработен учебник или учебно помагало, но разбира се след взимане под внимание на бележките и препоръките, с оглед на горе посочените констатации.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката **МАРИЯ ХРИСТОВА СИРАКОВА** притежава донякъде теоретични знания и професионални умения по научната специалност като *демонстрира* качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Вземайки предвид това, давам своята *положителна оценка и да* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образова-*

телната и научна степен 'доктор' на **МАРИЯ ХРИСТОВА СИРАКОВА** в област на висше образование: **3. Социални, стопански и правни науки**, професионално направление **3.4. Социални дейности**, докторска програма **Социални политики и социална работа**.

16. 09. 2024г.

Изготвил становището: .....

(подпис)

Доц. д-р Иван Тричков

(ак. дл., н. ст., име, фамилия)